

Tredje næstformand (Povl Brøndsted):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Kulturudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af lovforslag nr. L 137:

Forslag til lov om ændring af lov om statens uddannelsessstøtte.

Af undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder).

(Fremsat 13/1 88)

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling**Frank Jensen (S):**

Endelig kommer lovforslaget om den længe ventede SU-reform på Folketingets bord. Det var også i sidste øjeblik, når de væsentlige dele af loven skal træde i kraft fra 1. august 1988.

Forliget mellem Socialdemokratiet, SF og Det Radikale Venstre i april 1987, som danner baggrund for lovforslaget, indeholdt bl.a. en væsentlig forhøjelse af stipendierne for både ude- og hjemmeboende, en nedsættelse af forældreindtægtsafhængigheden til 19 år, afskaffelse af banklån og indførelse af studielån til meget billig rente, indførelse af befordringsgodtgørelse og en hævelse af formuegrænsen, alt sammen væsentlige skridt fremad mod rimelige økonomiske forhold for de studerende- forbedringer, som skal bidrage til nedskæringer af de studerendes alt for omfattende erhvervsarbejde, overskridelser af de normerede studietider samt fjerne den helt urimelige gældsætning, som mange studerende har opnået gennem de borgerlige partiers indførelse af statsgaranterede banklån fra 1975.

Men det lovforslag, som ministeren nu har fremsat, har en række skønhedspletter i forhold til beslutningsforslaget. For det første lægges der mellem linjerne i lovforslaget op til en stramning og afkortning af studierne. Det må sættes på plads under udvalgsbehandlingen, for det skal ikke være sådan, at uddannelsesstøtten tvinger folk over i kortere uddannelser eller tvinger læreanstalterne til at skære ned på

studieperioderne. Det skal fortsat være muligt at skifte studium, og reglerne for meritoverførsel skal styrkes. Desuden mener vi i Socialdemokratiet, at der skal ske en forbedring af studievejledningen i gymnasierne for at mindske studieskiftene i begyndelsen af de videregående uddannelser.

Ministeren har tilsyneladende glemt en af de ting, der stod i folketingsbeslutningen, der danner basis for lovforslaget, nemlig at de studerende, der påtager sig det tidkrævende arbejde at sidde i de styrende organer, skal have ret til en uddannelsessstøtte og en uddannelsessstøtte, der skal forlænges ud over den normerede studietid. Det skal ikke være sådan, at man skal have penge med hjemmefra for at kunne lade sig vælge til de styrende organer.

Dispensationsreglerne skal også omfatte de studerende, der udsættes for sygdom eller sociale begivenheder i den nærmeste familie.

Det er altså helt afgørende, at man nu på uddannelsesinstitutionerne nyvurderer de såkaldte normerede studietider, således at de kommer til at svare til, hvad en typisk studerende i gennemsnit bruger på at gennemføre studiet på tilfredsstillende måde. Det varierer kolossalt fra studium til studium, hvor lang tid studiet er normeret til, og hvor lang tid der rent faktisk skal bruges på studierne. Det er helt afgørende, at man nu får de to ting bragt i overensstemmelse, så man får en realistisk nynormering af studietiderne.

Der skal laves en overgangsordning for de nuværende studerende, som allerede nu har overskredet den normerede studietid. De skal ikke sendes ud på Herrens mark, fordi vi nu laver en forbedring af de uddannelsessøgendes økonomiske muligheder.

Som det fremgår af Rådet for Uddannelsesstøttes kommentarer til lovforslaget, er der i forhold til satserne i beslutningsforslag nr. B 52 sket en forringelse af rådighedsbeløbet på grund af den manglende pristalsregulering. Det forhold vil Socialdemokratiet gerne være med til at søge løst under det forestående udvalgsarbejde. Det helt afgørende for de studerende er nu, at Folketinget hurtigst muligt får dette forslag behandlet, og at vi under det forestående udvalgsarbejde får rettet de mange fejl, som har indsnegret sig i ministerens lovforslag.

Connie Hedegaard (KF):

Det konservative Folkeparti under de studerende en tiltrængt forbedring i deres økonomi, og vi har også gang på gang gjort opmærksom på ønsket om først og fremmest en mere retfærdig uddannelsesstøtte end den, vi har i dag, og dernæst en mere fornuftigt tilrettelagt SU. Vi mener, at en forstandig uddannelsesstøtte ville være værd at investere i, fordi vi er overbevist om, at det kunne resultere i en mere koncentreret studieindsats grundet på mindre nødvendigt erhvervsarbejde. Dermed ville de faglige og sociale miljøer på uddannelsesinstitutionerne få en tiltrængt styrkelse, og der vil blive mindre gældsætning.

Ønsket for os i alle disse forhandlinger har altså været tosidigt: dels at hjælpe økonomisk betrængte studerende, dels at afkorte den sidste del af de videregående uddannelser, hvor gennemsnitsstudietiden for dem, der altså fuldfører, på visse fakulteter stadig væk ligger i nærheden af 10 år.

Til disse ønsker har vi knyttet nogle overordnede økonomiske overvejelser, og her skiltes som bekendt vandene under sidste års meget lange forhandlingsforløb. Vi synes faktisk, at vi gav de studerende høj prioritet ved at komme med forslag, der til sidst endte med at koste godt og vel ½ mia. kr. mere om året. Men nej, i et valgår skulle oppositionen næsten naturligt nok byde over, oven i købet med næsten det dobbelte. Dette forslag anslås at ville koste 960 mio. kr. mere om året i forhold til gældende SU-ordning – og det på et tidspunkt, hvor den alvorlige økonomiske situation nu synes at være gået op selv for Ekstra Bladets lederskribent.

Men ikke nok med det: Nye skøn viser, at merbevillingen løber op i yderligere 140 mio. kr. om året. Det er beskæmmende, at Socialdemokratiets og vel også Det Radikale Venstres ordfører kun har et skuldertræk tilovers for de nye oplysninger. Vi justerer jo bare tallene, lyder det. Jamen det er jo ikke fiktive tal; det er faktisk rigtige skatteyderpenge og ikke matadorpenge. Vi beklager, at man i den grad forsøger at føre stemmekøbspolitik.

Hvis man så endda havde fået indarbejdet de efter vores mening fornødne principielle ændringer i systemet, men man har forhøjet satsene og egentlig ikke rigtig reformeret systemet. Ganske vist er klippekortsystemet kommet med som begreb, men det er dog kun en svag afglans af det, vi tidligere har foreslået.

Vi er glade for den nye aftrapningsordning i tilfælde af for stor egenindtægt, hvor man trækker ligeligt af lån og stipendier.

Derimod synes vi, at det er det glade vanvid at fastsætte studielånsrenten til 4 pct. nominelt. Det er at opfordre de studerende til spekulation i studielån. Man behøver ikke ligefrem at være et finansgeni for at finde ud af at tage studielån for så placere dem til en mere givtig forrentning andet sted. Den eneste trøst er bestemmelsen om, at ministeren skal have mulighed for at justere renten, hvis misforholdet til diskontoen bliver for grotesk. Men det var jo dog nemmere, hvis vi under udvalgsarbejdet strøg denne tåbelige paragraf.

I udvalget vil vi fra konservativ side også forsøge at få belyst problemerne omkring formuegrænsen. Vi mener, at der er nogle problemer i forhold til kartoffelkurens forsøg på at animere folk til at spare op til uddannelse og bolig, hvis vi straffer dem senere, når de står og ellers kunne have fået SU.

Hvis vi gennemfører forslaget, som det ligger her, vil de studerendes stipendiesatser blive forhøjet med 33 pct. og for de over 22-årige med 63 pct. Det må man da kalde en klækkelig justering.

Som sagt kunne Det konservative Folkeparti godt have ønsket sig noget lidt mere perspektivrigt for alle disse mange millioner. Og i betragtning af, at Socialdemokratiets oprindelige forslag var en nulløsning for de studerende, undrer vi os over, at man er i stand til at bevæge sig en hel milliard på det her område uden at få et eneste af sine oprindelige principper igen.

F. eks. er det bemærkelsesværdigt, at Socialdemokratiet nu går med til at få forældreafhængigheden afskaffet. Det ønskede man jo ikke i sit eget udspil for et par år siden. Men da det altid har været et konservativt ønske, er vi naturligvis meget glade for, at grænsen for forældreafhængigheden nu er kommet endnu længere ned, end vi allerede har fået gennemført, fra 22 til 20 år, i det her forslag. Dermed er én meget væsentlig konservativ målsætning opfyldt, og derved er retfærdigheden i SU-systemet blevet større.

Der er altså nogle positive ting i det, men vi synes, at vi under forhandlingsforløbet godt kunne have nået et bedre resultat, hvis det ikke lige var overbudet, der havde været dominerende, mere end de egentlig perspektivrige ideer.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Fru Connie Hedegaard svingede sig ganske stærkt op, og jeg fornemmede, at vi nu skulle fortsætte debatten, som vi slap den for et lille års tid siden. Det synes jeg egentlig ikke er særlig konstruktivt. Jeg synes heller ikke, at talma-geriet kan befordre diskussionen omkring dette forslag. Jeg mindes fra den diskussion, at man fra konservativ side gjorde meget ud af at fortælle, at den halve milliard, man ville forbedre de studerendes forhold med, sandelig kun var det første år. Så kom det nemlig ned på et meget lavere niveau.

Det er efter min mening ikke vigtigt at diskutere tal. Det er heller ikke vigtigt at tage diskussionen fra for et år siden op. Det er derimod vigtigt at høre, om fru Connie Hedegaard og Det Konservative Folkeparti har tænkt sig at stemme for dette forslag eller man synes, at det er dybt usagligt at forbedre de studerendes forhold på den måde, som her er foreslået.

(Kort bemærkning).

Ib Jakobsen (FK):

Fru Connie Hedegaard kom med én anstødelig bemærkning, som jeg gerne vil have hende til at gøre rede for fra denne talerstol.

Hun sagde, at studielån blev anvendt til spekulationsvirksomhed. Det er muligt, at de mennesker, som fru Connie Hedegaard repræsenterer – og som naturligvis er en anden gruppe i samfundet end den, jeg repræsenterer – har sådanne muligheder. For mig at se opfatter de fleste studerende studielånsordningen som en pestilens i og med, at den tvinger dem ud i nogle gældssituationer, som de har meget dårlige muligheder for at redde sig ud af.

Jeg vil altså gerne have, at fru Connie Hedegaard, når hun fra denne talerstol påstår, at studielån kan bruges til spekulationsvirksomhed, kommer her og illustrerer det med bare et eneste eksempel. Hvis hun ikke gør noget sådant, er det usagligt, useriøst, så det fløjter.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg må sige, at jeg er enig med den tidligere taler. Jeg synes også, det var noget af en grov påstand, fru Connie Hedegaard kom med, ved at kalde de studerende for spekulanter, når

man giver dem rimelige lånevilkår, når man fra samfundets side skaber en vigtig ressource, nemlig at vi får uddannet nogle kvalificerede unge mennesker.

Jeg vil godt sige til fru Connie Hedegaard, at hendes udlægning af situationen for et år siden stort set svarer til min udlægning, nemlig at Socialdemokratiet fremlagde forslag om en SU-reform, en uddannelsesløn, som var en nulløsning. Det var der ikke flertal for. Heller ikke Det Konservative Folkeparti ville bære vores uddannelseslønsforslag igennem.

Det lykkedes os i samarbejde med Socialistisk Folkeparti og Det Radikale Venstre at få gennemført nogle for os at se væsentlige forbedringer for de uddannelsessøgende igennem vores beslutningsforslag. Vi er parate til at give de uddannelsessøgende det løft, der er behov for, uanset om det skal ske sammen med SF og Det Radikale Venstre eller sammen med regeringen.

Jeg går ud fra, at Det Konservative Folkeparti og fru Connie Hedegaard står ved den finanslovsaftale, vi har indgået her for godt og vel en måned siden, om de 299 mio. kr., vi har afsat på finansloven til gennemførelse af denne SU-reform. For mig kunne fru Connie Hedegaards ordførertale lyde, som om Det Konservative Folkeparti nu springer fra vores finanslovsaftale, så man ikke vil stemme for dette lovforslag, som vi har afsat 299 mio. kr. på finansloven til. Jeg vil gerne vide, om man nu springer fra finanslovsaftalen på det her felt.

(Kort bemærkning).

Connie Hedegaard (KF):

Det sidste kender hr. Frank Jensen naturligvis svaret på. Det er jo spørgsmålet om udgifterne i 1988, som er til at overskue. Det er mere et spørgsmål om de mere usikre skøn, der rækker helt ind i 1990'erne. Der er altså nogle problemer i dette lovforslag, og det ved jeg da også at Socialdemokratiet er opmærksomt på. Jeg tror ikke, at man, havde vi haft en socialdemokratisk regering ved magten, der havde ansvar for at få budgettet til at hænge sammen, havde vedtaget så dyr en lov.

I øvrigt synes jeg, det er spændende, at hvis ikke man kan få en ren nulløsning, vil man hellere gå med til et forslag, der koster 1 mia. kr. Det lover da godt for andre forhandlinger, der er i gang her i øjeblikket.

[Connie Hedegaard]

Jeg må sige til repræsentanten for Fælles Kurs, at der faktisk i dag er en lang række studerende, der ikke tager studielån - fordi de har erhvervsarbejde, fordi de på anden måde kan få deres studier til at løbe rundt, fordi de måske er ved at være færdige med studierne, men stadig væk har et årskort, eller hvad ved jeg. Der er masser af mennesker, der står registreret i systemet, og som ikke tager studielån, men de ville da være tåber, om de ikke tog studielån, hvis de kan få det til en fast nominel rente, hvis f.eks. inflationen er 10 pct., eller hvis de kan få en langt højere rente ved at investere i obligationer. Det behøver man altså ikke at være stud. polit. for at kunne finde ud af, og derfor mener jeg faktisk, at man opfordrer til spekulation her.

Jeg vil sige til hr. Jørgen Estrup, at det, der er vores bekymring, er, at når vi bruger disse mange penge, burde vi kunne få noget mere perspektivrigt igennem, som i højere grad, end vi synes dette forslag gør, kunne animere de studerende til at komme igennem på normeret studietid og ikke det, man fortsat opererer med i bemærkningerne: den sædvanlige studietid.

Vi synes altså, at der er nogle ting, der godt kunne have været bedre, og hr. Jørgen Estrup kender jo bedre end nogen anden holdningerne bag forhandlingerne. Han har været med til samtlige forhandlinger og ved derfor godt, hvad det er, jeg snakker om, også i relation til Socialdemokratiets holdning.

(Kort bemærkning).

Ib Jakobsen (FK):

Årsagen til, at folk vælger erhvervsarbejde i stedet for at få studielån og studiestøtte, er den omstændighed, at det hele er en ond cirkel. For at kunne eksistere skal man have erhvervsarbejde. Der er ikke nogen, der har det efter eget ønske. De fleste vil hellere passe deres studier, men det har de ikke mulighed for, hvis de samtidig skal have smør på brødet. Derfor er de nødt til at tage erhvervsarbejde, og det foregår rent faktisk i et omfang, der efter de opgørelser, der er foretaget, svarer til 40.000 heltidsstillinger i alt. Det er selvfølgelig en klat.

Men fru Connie Hedegaard skal ikke slippe så billigt. Hun sagde i sit første indlæg, at der foregik spekulationsvirksomhed, hvad angik studielånene, men hun gav ingen eksempler på det, og det var rent faktisk, hvad jeg bad hende

om. Jeg synes nemlig, det er en grov påstand, at man anklager grupper i det her samfund, som vel nok er blandt de allerdårligst stillede, for at bruge offentligt bevilgede midler - godt nok finansieret af banker osv. til ågerrente; det er den anden side af sagen - til spekulationsvirksomhed. Det synes jeg er en grov påstand, og jeg vil stadig væk gerne bede fru Connie Hedegaard om at give bare ét eneste eksempel. Hun må jo kende til bare ét eksempel, siden hun kan sige det.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Det var mig noget uklart, hvad der lå i fru Connie Hedegaards efterlysning af forbedrede principper i det forslag, som nu foreligger. Jeg tror, at det må være klart for alle, der behandler dette lovforslag, at der faktisk sker en stramning af studietidsbegrebet, at vi går over fra det begreb, vi tidligere havde, »sædvanlig studietid«, til »normeret studietid«. Jeg tror, det har været diskuteret meget ude omkring på institutionerne, om dette nu var en god løsning. Det mener vi fra radikal side det er.

Derfor vil jeg gerne spørge fru Connie Hedegaard: Er det en yderligere stramning, man efterlyser? Er det det, man i nogle kredse kalder en disciplinering af studierne, for nu at bruge et slagord? Eller hvad er det egentlig, man gerne vil have fra konservativ side? Det synes jeg er vigtigt.

Dernæst vil jeg gerne konstatere, at de ord, vi hørte i fru Connie Hedegaards ordførertale, og som var ganske kritiske, altså ikke skulle forstås på anden måde, end at Det Konservative Folkeparti støtter dette forslag. Det er rart at få det forklaret, men det kneb lidt, da man hørte ordførertalen.

(Kort bemærkning).

Connie Hedegaard (KF):

Nu kan det vel ikke overraske hr. Jørgen Estrup, at Det Konservative Folkeparti synes, at det forslag, regeringen oprindeligt fremsatte, er bedre end det, vi har her. Det kan altså ikke komme som nogen særlig stor overraskelse. F.eks. den oprindelige klippekortmodel synes vi var bedre og mere perspektivrig. Det synes jeg må være klart efter alt det, vi har været igennem her, og alle de mange SU-debatter, vi har været igennem.

[Connie Hedegaard]

Hr. Ib Jakobsen beder om konkrete eksempler. Jamen hr. Ib Jakobsen behøver ikke at kende ret meget til studentermiljøet for at vide, at man f.eks. i vidt omfang kan bruge studielån til at finansiere fast ejendom. Det gjorde studerende i fuldt omfang i 1970'erne. Det er ikke noget, man kan sætte noget som helst spørgsmålstegn ved. Det foregår bare. Men jeg vil godt give hr. Ib Jakobsen et eksempel, som Fælles Kurs vel kan forstå:

Hvis nu vi tager et ungt menneske, som har nogle væmmelige, kapitalistiske, rige forældre, som simpelt hen finansierer den lille purk, der skal være jurist, i alle ender. Han behøver faktisk ikke studielån, for den rige far pumper penge i ham. Skal han have studielån til en fast nominel rente på 4 pct., som han så kan gå hen på børsen og bruge til at spekulere med, for nu at sætte det på spidsen?

Så kan man forstå, at der er en vis logik i at lade studielånsrenten følge diskontoen, så man ikke åbner for spekulation. Det synes jeg burde være i alles interesse, og det håber vi at vi kan få ændret under udvalgsbehandlingen. Det er kun sund fornuft. Der er ikke nogen som helst stramning i forhold til nogen i det. Det er kun et spørgsmål om, at man ikke ligefrem skal tjene på at have studielån.

Rahbæk Møller (SF):

Der er her tale om udmøntning af et forlig mellem Socialdemokratiet, SF og Det Radikale Venstre. Jeg vil godt starte med at rose ministeren, fordi han har bestræbt sig for at udmønte et beslutningsforslag, som han stemte imod, i et lovforslag. Jeg går ud fra, at han også bestræber sig for, at de administrative forhold bringes i orden, således at reformen kan træde i kraft som planlagt.

Jeg vil videre gerne rose ministeren for, at han løbende har holdt forligspartierne orienterede, således at det, der nu ligger på bordet, ikke kommer bag på os; det har vi faktisk været forberedte på gennem nogen tid.

Til gengæld vil det ikke komme bag på ministeren, at vi på en række punkter må konstatere, at det, der nu ligger på bordet, altså ikke er i overensstemmelse med det beslutningsforslag, som blev vedtaget. Jeg vil godt nævne nogle af disse punkter.

For det første den manglende dyrtidsregulering. Under de langvarige forhandlinger, der

gik forud for beslutningsforslaget, talte vi jo i 1986-87-tal. Det var de samme tal, der blev brugt, efter at forhandlingerne mellem regeringen og oppositionen var brudt sammen, og efter at forliget mellem oppositionspartierne var en kendsgerning, da tallene blev offentliggjort. Men nu da lovforslaget kommer, har man ureguleret overført disse tal til 1988-89. Der ligger heri en reel forringelse af satserne på 7 pct. Det spillede en stor rolle under beslutningsforslagets udformning at undgå, at nogle grupper, der benytter systemet maksimalt, kom ud for en faktisk stramning af deres rådighedsbeløb. Det bliver nu en realitet. Men jeg går ud fra, at det flertal, der stod bag folketingsbeslutningen, fortsat er til stede for at rette dette punkt op.

Så er der spørgsmålet om studietiden. Der ligger i folketingsbeslutningen en mindre stramning af studietiden, idet vi afskaffer det begreb, der hedder »sædvanlig studietid«, i øvrigt i modstrid med, hvad fru Connie Hedegaard fortalte. Dette begreb afskaffes som sagt. Det bruges i øvrigt kun på enkelte institutioner. Det, der nu bliver udgangspunktet, er »normeret studietid«, enten, som der står i beslutningsforslaget, med en stærkt udvidet dispensationsadgang, således at der kan gives dispensation for omprøver, for studieskift, for studenterrådsarbejde, for barselorlov, sygdom osv., eller normeret studietid plus automatisk et år plus den sædvanlige dispensation for studenterrejser, rådsarbejde, sygdom og barselorlov.

Om det ene eller det andet var mest praktisk, skulle undersøges under lovforberedelsen. Der står intet i det lovforslag, der nu foreligger, eller i bemærkningerne hertil om, at ministeren har fulgt dette pålæg og faktisk har gennemført et udredningsarbejde. I stedet foreslår han nu alene normeret studietid uden nogen form for dispensationsadgang.

Så er der endelig overgangsordningerne. De er ikke gode nok. Det foreslås, at folk, der er i gang med studierne, kan få normeret studietid plus et år. Det hjælper ikke de mange, som allerede er i gang med studier, og som måske er langt henne, som måske helt er gået ud af SU-systemet og har satset på alene at klare sig med halvdagsarbejde og statsgaranterede lån. De kan ikke klare sig, hvis det her kommer. Der skal en overgangsordning til. Som der står i folketingsbeslutningen, må ingen af de nuværende studenter rammes. Det er ikke let, det vil jeg

[Rahbæk Møller]

medgive ministeren, og det bliver noget, vi skal tage op under udvalgsarbejdet, men det skal løses.

Så er der endelig et lille problem med de 18-årige i 1988. De mister muligheden for at få statsgaranterede lån, i den udstrækning de på grund af forældreafhængigheden ikke kan få stipendier og lån. Det havde vi fundet en løsning på. Denne løsning er udskudt til 1989. Det er der muligvis gode administrative grunde til, det vil jeg ikke anfægte, men problemet står tilbage, og det skal også løses.

Som sagt går jeg ud fra, at det folketingsflertal, der stod bag folketingsbeslutningen, fortsat er til stede, og det, vi nu kan se frem til, er et ret vanskeligt og grundigt udvalgsarbejde for at få luget disse unoder ud af ministerens forslag.

Britta Schall Holberg (V):

I Venstre har vi været utilpasse ved, at de unge under uddannelse kunne have vanskeligt ved at afslutte deres uddannelse af økonomiske grunde på den normerede tid. Vi mener, at det hverken er i de unges eller i samfundets interesse, at der bruges mere tid end den normerede. Derfor har vi været interesserede i en reform af Statens Uddannelsesstøtte, der kunne effektivisere de faktiske studietider. Vi har også ønsket, at uddannelsesstøtten kunne anvendes mere fleksibelt, så de studerende fik større valgmulighed, når de skulle tilrettelægge deres studier.

Jeg vil godt i den forbindelse sige, at vi ikke anser det for nogen ulykke, hvis den studerende undervejs i studiet ønsker at rejse eller gennem erhvervsarbejde eller på anden måde ønsker at komme i kontakt med livet uden for studiet. Vi har den opfattelse, at det på glimrende vis kan komplettere uddannelsen og den studerendes indsigt og modenhed.

Hovedessensen af det fremsatte forslag er, at forældreafhængigheden flyttes til 19 år, at uddannelsesstøtten gives i en periode, der svarer til den normerede studietid, og at ordningen baseres på et klippekortsystem, så den studerende selv kan bestemme studiets tilrettelæggelse. Desuden forhøjes, som vi har hørt, støtten væsentligt, en samlet forhøjelse på 25 pct. Det er ganske meget.

Venstre er tilfreds med, at de unge efter forslaget ikke mere er afhængige af at skulle have erhvervsarbejde under studierne, og at en stor uddannelsesgæld efter endt studium kan und-

gås. Vi er også tilfredse med, at der indføres et klippekortsystem, som kan smidiggøre anvendelsen af uddannelsesstøtten, sådan at uddannelsesstøtten kan anvendes mere fleksibelt.

Vi håber så, at forslaget lægger op til den fleksibilitet i alle måder eller næsten alle måder, som vi har ønsket.

Systemet med to klippekort synes vi er godt, fordi det betyder mulighed for, at den enkelte studerende kan opbygge sin uddannelse og dens forløb, som man selv ønsker det.

Vi synes imidlertid, at de støttesatser, der lægges op til i folketingsbeslutningen, er i overkanten af, hvad vi i den øjeblikkelige situation kan klare. Vi mener, at regeringen selv lagde op til et rimeligere støtteniveau, også når man betænker, hvilket niveauløft der med dette forslag gives de studerende, der går ind i boglige uddannelser, i forhold til dem, der vælger ikke-boglige uddannelser, eller i forhold til dem, der skal klare sig på anden måde.

Vi er tilfredse med, at trangskriteriet oprettholdes, og vi er som sagt enige i det overordnede mål, men vil være villige til af de grunde, jeg har nævnt, at drøfte, om der kan være ting, der kan skrues anderledes sammen.

Når vi indretter SU efter disse principper, er det nødvendigt af hensyn til de studerende, at uddannelsesinstitutionerne lægger sig meget stærkt i selen for at tilrettelægge studierne sådan, at de studerende kan blive færdige til den normerede tid. Ellers har det ingen rimelighed. Så stiller man de studerende i en dårlig situation.

Jeg vil gerne sikre mig, at hvis den studerende ikke er færdig til den normerede tid, ydes der ikke mere SU. Den konsekvens må forslaget også have.

Endelig er vi i Venstre tilfredse med, at hovedreglen nu bliver, at en studerende kan tilbringe i hvert tilfælde et halvt år med studier ved en udenlandsk uddannelsesinstitution, sådan at det kan betragtes som meritgivende. Vi mener, det er vigtigt, at det tæller med.

Venstre ser med de bemærkninger, jeg har fremført, hen til et konstruktivt udvalgsarbejde om undervisningsministerens lovforslag.

Jørgen Estrup (RV):

Det kan formentlig næppe overraske nogen, at vi fra radikal side har imødeset denne dag med ganske store forventninger, og det er me-

[Jørgen Estrup]

get tilfredsstillende, at der nu ligger et lovforslag, som bygger på de principper i det radikale beslutningsforslag, som Folketinget vedtog for knap et år siden. Vi er meget tilfredse med, at det har kunnet lade sig gøre nu, og at der dermed er skabt sikkerhed for, at SU-reformen træder i kraft den 1. august i år.

Jeg tror, man må sige, at der er vigtige nye principper i dette forslag, og at det måske kan sammenfattes i tre overskrifter. For det første, at det nu bliver muligt at være fuldtidsstuderende og dermed at leve af sin uddannelsesstøtte. Det er en nyskabelse, må man sige.

For det andet, at man sætter de studerende i stand til at overholde studieplanerne og studietiderne, altså kæder det sammen med de normerede studietider. Det er også en virkelig nyskabelse.

Og endelig for det tredje – det tror jeg er den største af samtlige nyskabelser – at vi ikke længere skal se studerende med tyngende studiegyldsbryder, dybt forgældede og ude af stand til at klare en normal tilværelse. Det lægger vi fra radikal side overordentlig megen vægt på.

Jeg vil godt i den forbindelse sige, at når man lægger så stor vægt på, at rentesatsen fast skal være 4 pct., så er det selvfølgelig for at undgå en situation, hvor renten pludselig går skyhøjt i vejret, som vi tidligere har set det. Derfor tror jeg, at studerende, der skal optage lån, i høj grad vil påskønne denne faste rentesats. Jeg synes ikke, der er nogen grund til fra regeringspartierne side at lægge særlig vægt på denne side, fordi vi jo samtidig har lagt loft over, hvor stor gæld man kan påtage sig. Det er noget helt nyt i forhold til det system, vi har kendt med de statsgaranterede banklån, og dermed er de spekulationsmuligheder, som bl.a. fru Connie Hedegaard var inde på, reelt ikke til stede.

Jeg vil godt samtidig benytte lejligheden til at rose ministeren, fordi jeg synes, han loyalt har levet op til det, Folketinget vedtog, og forsøgt at efterleve beslutningen i et forslag, som vi jo alle ved han ikke havde lod eller del i, og som regeringen faktisk stemte imod. Det kan ikke have været uden problemer, men jeg synes, det er lykkedes. Jeg vil i særlig grad påskønne, at vi fik løst spørgsmålet om, hvordan den institutionelle side skulle være.

Det kan selvfølgelig ikke undgås, at der i et sådant beslutningsforslag, når det bliver vedtaget, er ting, der skal fyldes ud. Jeg vil særlig

nævne, at vi jo pegede på, at klippekortet skulle være en del af den kommende ordning, men at vi også tidligt under drøftelserne af lovforslaget blev enige om, at den nærmere udformning måtte vi gemme til udvalgsarbejdet. Jeg vil gerne gentage, hvad jeg i den forbindelse sagde, nemlig at vi fra radikal side ikke ønsker en opdeling i et grundklippekort og et overbygningsklippekort, men et samlet klippekort.

Tilsvarende er der andre steder, hvor der skal ske mindre ændringer. Det er klart, at dispensationspraksis var en af de ting, der skulle udfyldes i det kommende lovforslag. Det lovforslag, vi nu har liggende, er ikke på alle punkter i overensstemmelse med, hvad der stod i betænkningen fra udvalget. Det kan være svært at bedømme, om overgangsreglerne fuldstændig lever op til dette, at ingen studerende i det nuværende system må stilles ringere i det kommende system.

Jeg vil godt nævne, at vi jo i forbindelse med udvalgsbetænkningen lagde vægt på, at der skulle være en forbindelse over til bistandsloven og dens behandling af unge. Det gjorde vi ved at indføje et særligt boligtillæg. Det er ikke kommet med i lovforslaget. Man har gjort det i forbindelse med en betænkning om bistandsloven ved at pege på, at der skal en harmonisering til mellem unge under bistandsloven og unge under uddannelsesstøtte. Det mener jeg ikke vi skal glemme i det kommende udvalgsarbejde.

Endelig vil jeg føje til, at det efter min mening er helt afgørende, at vi gennemfører udvalgsarbejdet meget hurtigt, så de regler, som nu bliver ændret, kan meldes ud, i god tid inden loven træder i kraft den 1. august 1988.

Annette Just (FP):

Jeg vil på Fremskridtspartiets vegne gerne starte med det positive i det her forslag.

Det positive er absolut, at grænsen for forældreafhængigheden nu bliver nedsat fra 20 til 19 år. Det giver en skæv fordeling unge imellem, når de får at vide, at nogle kan få det og andre kan ikke. De kan ikke forstå det, og det kan jeg såmænd godt forstå at de ikke kan. Så jeg vil sige: Det er da absolut noget af det positive. Noget andet positivt er klippekortssystemet. Det kan vi også godt se det rimelige i.

Men det hele kan ikke lade sig gøre af den ene grund, at der ikke rigtig er penge til det, så

[Annette Just]

vidt vi kan se, ikke blot på finansloven, men på grund af det danske, nationale udgiftsniveau. Der er ikke penge til pludselig at forøge udgifterne med ca. 900 mio. kr. om året.

Derfor vil jeg da håbe, at vi under udvalgsarbejdet også kan arbejde lidt med, hvad Fremskridtspartiet på dette punkt har sagt. Selvfølgelig skal vi have en studieløn, og vi vil såmænd også gerne sætte den høje, men det skal være i forbindelse med optagelsesprøver, i forbindelse med stopprøver og i forbindelse med en adgangsbegrænsning, der styres af behovsanalyser.

Vi mener, det er urimeligt, at det danske samfund i dag koster utrolig mange penge på at give unge mennesker lange uddannelser til arbejdsledighed. Vi skal uddanne dem, vi skal bruge i det danske system, men vi skal ikke uddanne blot for at uddanne. Vi skal uddanne, hvor der er behov, og hvor de har mulighed for at gå direkte ud i arbejde.

Derfor vil vi se lidt strengt på det. Vi mener ikke, at der umiddelbart er penge på den danske finanslov til at bruge 900 mio. kr. ekstra, men vi mener, at der er brug for en stærk adgangsbegrænsning til utrolig mange af de høje uddannelser.

Merethe Due Jensen (KRF):

Efter Kristeligt Folkepartis principielle opfattelse bør støtten til uddannelsessøgende gives som statslån, der er rente- og afdragsfri i studietiden. I tilbagebetalingsperioden skal lånene være lavt forrentede. Tilbagebetalingsbeløbet gøres afhængigt af låntagerens indtægtsforhold. Lånene skal ydes uafhængigt af forældrenes indtægtsforhold.

Ligeså kunne Kristeligt Folkeparti ønske sig, at uddannelsessøgende kvinder kan blive tilmeldt studiet og modtage støtte på normale vilkår i forbindelse med graviditet og fødsel, selv om de ikke møder på uddannelsesstedet, ligesom de uden reduktion i den årlige støtte skal kunne forlænge uddannelsesstiden med et år.

Desværre må vi erkende, at landets økonomiske situation ikke giver mulighed for en gennemførelse af vore principielle ønsker nu.

Da undervisningsministerens forslag ligger tæt på vore ønsker, kan jeg give fuld tilslutning til forslaget. Og jeg har lovet at meddele, at CD's ordfører gør det samme.

Ann-Carina Ingemann (FK):

Jeg vil starte med at sige, at jeg synes, det er helt flot, at fru Connie Hedegaard sådan uden videre kan forlade salen under denne debat, når hun er kommet med så grove beskyldninger heroppefra. Men jeg er samtidig glad for, at fru Connie Hedegaard ville skære sit eksempel ud i pap for Fælles Kurs, selv om hun jo ikke havde noget konkret eksempel. Men fru Connie Hedegaard indrømmede da – og det er næsten det væsentligste – at unge studerende efter fru Connie Hedegaards opfattelse er nogle svindlere, der misbruger den offentlige støtte. Jeg kunne bare godt tænke mig at vide, om landets studerende er enige med hende i det.

Jeg synes, det er svært at se, at der reelt ligger en vilje til at forbedre de studerendes vilkår bag det lovforslag, der her er til behandling. Det blev da også tydeliggjort, da Fælles Kurs' forslag om reel studieløn var til første behandling her i Folketinget. Her var der tale om et forslag, der opfyldte de elementære krav, en studerende med rette kan stille. Det var også et opgør med den kummerlige tilværelse, mange studerende må leve, når der ikke er økonomisk mulighed for at opretholde en anstændig tilværelse. Samtidig var Fælles Kurs' forslag billigere end det forslag, der er fremsat i dag. Det er simpelt hen, fordi nogle af de mest omkostningskrævende konsekvenser af den nuværende støtteordning blev fjernet.

En stor del af de studerende er nødt til at tage erhvervsarbejde for overhovedet at kunne klare det. Det er beregnet, at de unge besætter mere end 30.000 heltidsstillinger, hvis man lægger det hele sammen. Det er klart, at det ikke er rimeligt hverken for de unge under uddannelse eller for de mange arbejdsløse, der i dag mangler et job. Dette skæve fordelingsforhold vil ikke blive væsentlig ændret med dette lovforslag. Selv om forslaget lægger op til en mindre forhøjelse af satserne, når vi ikke op på et niveau, som unge mennesker kan eksistere på.

Et andet problem er, at når man tvinger de unge til at arbejde ved siden af studiet, så vil det helt klart medføre, at de unge kommer til at overskride den normerede tid. Det vil sige på mere klart dansk, at studierne vil tage længere tid end antaget. Gældsbyrden vil stadig med dette forslag være stor for de studerende, og staten vil fortsat få store udgifter ved indfrielse af studielån.

[Ann-Carina Ingemann]

De forbedringer, der ligger i lovforslaget med hensyn til de forhøjede SU-satser og renteløstelsen, overhales negativt af de forringelser, der samtidig ligger her. Fælles Kurs peger altså på, at den stramning, der ligger i lovforslaget med hensyn til overholdelse af den normerede studietid, medfører, at mange unge vil komme i klemme, og det kan Fælles Kurs overhovedet ikke acceptere.

Den låneordning, der er nu, hvor studielåne er uafhængige af indtægtsgrænser, har for mange unge mennesker været den eneste mulighed for at starte på et studium. Der har været mulighed for at optage lån op til omkring 40.000 kr. om året ud over de indtægter, der kunne opnås ved erhvervsarbejde. Det er selvfølgelig en ordning, men den ordning er heller ikke så god, fordi den har drevet mange unge mennesker ud i økonomisk uføre i kraft af den store gældsbyrde, det medfører, men det er åbenbart den eneste mulighed, der er nu.

Det, som det i realiteten drejer sig om, er at betragte et studium på lige fod med andet arbejde. At uddanne mennesker er en investering for samfundet. Derfor bør det også honoreres derefter, og det gøres kun igennem en regulær studieløn. Vi har foreslået en studieløn på 5.000 kr. om måneden skattefrit til alle, og vi har endda også dokumenteret, at det faktisk bliver billigere end det nuværende forslag.

Men nej, så stor er viljen åbenbart ikke for at forbedre de unges vilkår. Man slår det hen med at sige, at forslaget er urealistisk, og man kalder det for overbudspolitik, som fru Connie Hedegaard var inde på. Jeg håber bare snart, at de studerende får øjnene op for, at når der bliver sagt overbudspolitik, og at det er urealistisk, så har det intet med økonomi at gøre, men det er viljen til at gennemføre det, der mangler hos politikerne herinde.

På grund af disse føromtalte forringelser kan Fælles Kurs på nuværende tidspunkt ikke støtte lovforslaget.

(Kort bemærkning).

Kirkegaard (KF):

Da fru Connie Hedegaard på grund af andre vigtige forhandlinger i huset ikke er i stand til at være til stede i øjeblikket, er jeg nødt til for god ordens skyld at gøre opmærksom på, at fru Connie Hedegaard bestemt ikke betegnedes studerende som svindlere, naturligvis ikke. Det,

fru Connie Hedegaard gjorde opmærksom på, var, at hvis lovforslaget blev vedtaget i dets nuværende form, ville nogle studerende have mulighed for at optage billige lån, som herefter kunne placeres til en højere rente. Det er ikke svindel. Privatøkonomisk er det vel nærmest en fornuftig disposition, men det er jo et spørgsmål, om man ikke under udvalgsbehandlingen burde forhindre, at lovforslaget blev gennemført i dets nuværende form.

(Kort bemærkning).

Ib Jakobsen (FK):

Det gælder det eksempel, som fru Connie Hedegaard kom med, hvad angik spekulation i studielån. Hun gav et eksempel på, hvordan man kunne udnytte studielåne til at erhverve sig en bolig. Den opfattelse, der ligger til grund for det, hun sagde, fru Connie Hedegaards opfattelse og dermed Det Konservative Folkepartis opfattelse, må altså være, at som studerende skal man ikke have ret til bolig. Hvis man gør noget sådant, er man spekulant.

Nu kan jeg godt prøve at illustrere med et eksempel, hvordan studielånsordningen virker. Jeg kan bruge mig selv som eksempel, og i den forbindelse vil jeg gerne sige, at jeg gerne vil optræde som konsulent i det kommende udvalgsarbejde, hvis man har brug for en sådan, og jeg vil endda gøre det vederlagsfrit. Jeg er normalt medicinstuderende. Det er en af de uddannelser, som giver nogle privilegier, i og med at man har mulighed for erhvervsarbejde. Men hvis man samtidig har familie, som jeg har, har man også brug for at få det samme, som man får i det normale samfund, for at opretholde nogle rimelige levevilkår.

Jeg har lånt 110.000 kr., tror jeg det er, som nu på grund af rentestørrelsen er løbet op på imellem 350.000 og 400.000 kr. Bare i de 14 dage, hvor jeg har været medlem af dette Folketing og beriget de øvrige medlemmer med min visdom, er min studiegæld steget med 1.600 kr., og jeg kan godt fortælle repræsentanterne for Det Konservative Folkeparti, at der har på ingen måde overhovedet været tale om spekulationsvirksomhed.

Hvis man spørger på Statens Uddannelsesstøtte eller i Hypotekbanken, hvordan udviklingen er, hvad angår studielån, som ikke kan indfries, så er der tale om en stærk stigning, i og med at de studerende er kommet ud i en situ-

[Ib Jakobsen]

ation, hvor de simpelt hen ikke har mulighed for at betale det tilbage, de har været nødt til at optage som lån for overhovedet at kunne eksistere på en rimelig måde.

Det er det, det drejer sig om, hr. repræsentant for Det Konservative Folkeparti, men jeg ved godt, du repræsenterer selvfølgelig andre grupper, sådan at du ikke har kendskab til de mennesker, som har problemer. Det er så en anden sag.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Man tiltaler hinanden med De.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Ja, det bliver jo ikke mere rigtigt af, at det er hr. Kirkegaard, der siger, at forslaget åbner op for spekulationsmuligheder for de studerende. Rent faktisk ligger der i det lovforslag, vi nu behandler, og det gjorde der også i det beslutningsforslag, som blev vedtaget i april måned sidste år, en stramning i forhold til de studerendes muligheder for at lave en eller anden form for spekulation eller konvertering af studielån til almindelige banklån eller anden form for investering.

Heri ligger der jo en egenindtægtsgrænse på 34.000 kr. Hvis man overskrider egenindtægtsgrænsen plus stipendierne, har man ikke mulighed for at låne penge, altså de lavforrentede studielån til 4 pct., og hvis folk kun har egenindtægter på 34.000 kr. plus stipendier, tror jeg rent faktisk ikke, at de har mulighed for at eksistere uden at skulle optage et studielån og leve af det. Så uanset hvor lang tid I bliver ved med at påstå, at der er spekulationsmuligheder i dette forslag, så må vi altså have det dokumenteret klart og tydeligt, hr. Kirkegaard.

(Kort bemærkning).

Kirkegaard (KF):

Jeg kan nu konstatere, at der er andre ordførere, som ikke har den samme opfattelse som fru Connie Hedegaard, at denne mulighed eksisterer. Jeg vil stærkt anbefale, at man dyrker denne problemstilling særdeles grundigt under udvalgsbehandlingen, og hvis fru Connie Hedegaard har ret, så mener jeg ganske afgjort, at der er behov for ændringer.

(Kort bemærkning).

Ib Jakobsen (FK):

Det må jo siges at være en moderering af det, som fru Connie Hedegaard hidtil har sagt. Jeg forstod, at det var sådan, at hr. Kirkegaard skulle repræsentere fru Connie Hedegaard med de synspunkter, hun havde, og hun var altså ikke i stand til at komme med eksempler på det grove angreb, hun rettede mod de studerende for spekulationsvirksomhed, hvad angik studielån.

Jeg kan så forstå på hr. Kirkegaard, at han heller ikke er i stand til at komme med nogen eksempler. Det synes jeg er beklageligt, for jeg synes, det er en grov anklage at rette mod de studerende. Hvis det er et problem, så synes jeg selvfølgelig, det skal løses. Men hvis man tror, der er et problem, så må det da være, fordi man har et eller andet eksempel, og kan vi dog bare ikke få det?

Hvis hr. Kirkegaard kan komme med et eksempel, vil jeg gerne være med til at løse problemet, for jeg synes, det er uretfærdigt, hvis der er muligheder for noget sådant.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg ved ikke, om jeg skal takke for tilslutningen til lovforslaget. Jeg har det måske lidt ligesom ham, der blev hængt i Varde, og som fik at vide, han skulle være glad for, at han ikke hang i Ribe galge.

Regeringen skal naturligvis gøre det, som Folketinget pålægger den. Vi fik pålæg om at udforme dette forslag efter de retningslinjer, der var lagt i et beslutningsforslag og i en betænkning, og det har vi i Undervisningsministeriet forsøgt at gøre så godt som muligt.

Jeg vil godt takke hr. Jørgen Estrup for den anerkendelse, han viste os. Jeg forstår, han synes, der mangler noget. Det må vi jo se på; hvis der er et flertal, der mener, der mangler noget, så må vi også levere det.

Jeg beder om forståelse for, at vi i regeringspartierne ikke helt kan glemme fortiden i denne sag, og jeg beder om forståelse for, at vi også i dag må have lov til at påpege det misforhold, vi ser mellem landets økonomiske situation og dette forslag.

Der er også et misforhold mellem de forbedringer, som blev gennemført for en række grupper lige før jul, og som i sig selv var større, end

[Undervisnings- og forskningsministeren]

landet havde brug for, og så de kæmpeforbedringer, som vi taler om med det forslag, vi nu behandler. Det er på grund af disse misforhold, at både fru Connie Hedegaard og jeg og regeringspartierne og også Fremskridtspartiet, kan jeg forstå, også i dag må sige, at dette finder vi lige i overkanten, som fru Britta Schall Holberg viste diplomatisk formulerede det.

Vi syntes, vi havde et godt forslag selv, som kostede langt mindre, og når hr. Jørgen Estrup påpeger, at når vi kommer nogle år frem, så vil regeringens forslag jo næsten ingenting koste, så siger vi: Nej, heldigvis, det var det gode ved det, for det er den slags forslag, vi har brug for nogle flere af.

Men vel, her er der en uenighed, og jeg beder om forståelse for, at den må vi altså nødvendigvis i dag minde lidt om.

Så gælder det i øvrigt om, at vi på de felter, hvor det er muligt, finder hinanden, og jeg har fornemmelsen af, at der kan blive et udvalgsarbejde, hvor også regeringspartiernes synspunkter kan blive afprøvet og vejret og måske endda finde nåde for det flertal, som her sætter sig igennem.

Hr. Rahbæk Møller sagde, at der manglede dyrtidsregulering. Det er rigtigt, at det er de samme absolutte tal, vi taler om, og det har vi slet ikke gået og gemt eller skjult. Det var også de tal, vi gik ud fra, da vi satte de 299 mio. kr. ind på 1988-finansloven.

Hr. Rahbæk Møller påpegede også, at lovforslaget, selv om det er en stor forbedring for mange, kan føre til en stramning for nogle. Ja, det kan godt være. Det må hr. Rahbæk Møller selv tage ansvaret for, for det er jo ikke, fordi det her ikke koster noget, så jeg synes, hr. Rahbæk Møller selv skulle overveje, hvordan han kan lave det lidt om. Det kan ikke passe, at man ikke kan undgå, at nogle stilles dårligere, når man anvender så kæmpestort et beløb; det må være muligt at undgå det, og det vil jeg i øvrigt gerne være med til at se på. Men større beløb end dem, der ligger i forslaget, vil jeg finde det helt uantageligt at anvende.

Hr. Rahbæk Møller nævnte også, at han gerne ville have, hvad han kaldte en stærkt udvidet dispensationsmulighed for dem, der af en eller anden grund ikke kan overholde den normerede studietid. Det synes jeg ikke er et rimeligt krav. Vi skal huske på, at klippekortet jo giver nye muligheder for at tilrettelægge sin studie-

tid. Klippekortet giver helt enestående muligheder for at lægge nogle klip til side, og derfor vil jeg sige, at netop klippekortsystemet reducerer behovet for dispensationsmuligheder.

Jeg er i øvrigt glad for, at hr. Jørgen Estrup så klart her fra talerstolen nævnte, at også han fandt det godt og rigtigt, at vi her ændrer støtteperioden, sådan at vi går fra den normale studietid, eller hvad vi skal kalde det, til den normerede studietid. Jeg ved, at det også er et socialdemokratisk synspunkt, som er blevet meget stærkt fremhævet af Socialdemokratiets nye formand.

Derfor håber jeg inderligt, at der på trods af hr. Rahbæk Møllers indvendinger på dette punkt kan være fasthed og solidaritet omkring dette meget fornuftige at sige: Hvis vi skal give noget mere, så må vi til gengæld også kunne stille visse krav. For en af de gode nytårstaler, der er holdt i år, var jo den, der blev holdt af den socialdemokratiske nye formand om, at nu var det også tid at stille krav, og han nævnte, så vidt jeg husker, dette område som et af eksemplerne. Så lad os også gøre det og stå fast på det. Så har vi da på det punkt noget, vi i fællesskab kan glæde os over.

Jeg ser som sagt frem til et grundigt udvalgsarbejde. Der er noget, regeringen er glad for i lovforslaget. Vi havde jo selv foreslået meget betydelige forbedringer, vi havde selv foreslået et klippekortsystem osv.; nu får vi vores forbedringer igennem, vi får en slags klippekortssystem igennem, men derudover får vi altså en række merudgifter, som vi er kedede af. Men det udelukker jo ikke, at vi i fællesskab prøver at gøre lovforslaget så godt som muligt også set fra regeringens synspunkt.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

I anledning af ministerens forsøg på at så splid mellem forligspartierne vil jeg lige rette et par misforståelser.

Hvad angår ændringen, således at vi ophæver det begreb, der hedder »sædvanlig studietid«, og siger, at alle institutioner må bruge »normeret studietid« som udgangspunkt, er alle tre partier, også Socialistisk Folkeparti, enige. Spørgsmålet er, om det alene skal være, som ministeren siger, den nøgne normerede studietid, eller der skal være visse muligheder for dem, der påtager sig studenterrådsarbejde,

[Rahbæk Møller]

dem, der er så uheldige at dumpe osv. I den forbindelse citerede jeg fra betænkningen og fra beslutningsforslaget, hvor der tales om en stærkt udvidet dispensationsadgang.

Jeg finder det mest praktisk ikke at udvide dispensationsadgangen, men at beholde den sædvanlige ordning med ét år automatisk, der kan dække alle disse omprøver og småstudieskift osv. osv., og kun have en lidt længere dispensation, når det drejer sig om studenterrådsarbejde, sygdom og barselorlov. Det er mit udgangspunkt. Men jeg tager udgangspunkt i en normeret studietid, ikke i den sædvanlige studietid. Det begreb vil vi også afskaffe, hr. minister.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Det kan ikke overraske hr. Rahbæk Møller, at jeg er ret uenig med ham. Jeg mener absolut ikke, vi skal lægge et år på, og jeg håber inderligt, at hr. Rahbæk Møller ikke kommer igennem med den idé. Det er en meget kostbar idé, og den bryder noget af det virkeligt positive i det, vi taler om, nemlig det kraftige incitament, tilskyndelsen også for institutionerne til nu også af studentersociale grunde at få taget skeen i en anden hånd, at få afkortet de faktiske studietider. Det er jo for at få afkortet de faktiske studietider, vi taler om dette her. Det er ikke for at genere de studerende, det er for at gavne dem.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Jeg er ganske enig i, at mange studietider er for lange. Det er også derfor, vi ønsker at gå med i et forslag, der forbedrer de studerendes vilkår, så vi kan få en mere effektiv udnyttelse af studietiderne. Derfor er vi gået med til at afskaffe begrebet »sædvanlig studietid«. Jeg synes, det er underligt, man både har »normeret« og »sædvanlig« studietid. Derfor har vi skrevet, at nu skal studietid og studiekrav reguleres i forhold til hinanden, så de passer sammen. Men stadig væk, når ministeren vil sige, at jeg kommer med et særstandpunkt, så må jeg henviser til, at det, ministeren blev pålagt at udføre, det er enten at beholde den nuværende ordning med udgangspunkt i normeret studietid eller at gennemføre en stærkt udvidet dispensationsadgang og undersøge, hvad der er bedst. Det er det, der står i det beslutningsforslag, som ministeren blev pålagt at omsætte til lovsform.

Frank Jensen (S):

Hvis ministeren på nuværende tidspunkt har tid til at høre efter, hvad jeg siger – det kunne jeg forstå at han ikke havde under min ordførertale, for da havde han travlt med at få instrueret den konservative ordfører, fru Connie Hedegaard. Det var jo sådan, at ministeren i sin replik overhovedet ikke svarede på det, som jeg fra Socialdemokratiet som det største oppositionsparti sagde i min ordførertale, og det håber jeg ministeren vil gøre nu.

Ministeren har ret i, at hr. Svend Auken i en artikel har udtrykt, at vi i Socialdemokratiet mener, at vi skal have effektiviseret studierne, og at vi skal have en bedre overholdelse af de normerede studietider. Men det, jeg lancerede i min ordførertale, var, at der i øjeblikket ikke er nogen særlig stor sammenhæng mellem den reelle studietid og den normerede studietid. Det, vi i Socialdemokratiet ønsker os, er, at man ude på de enkelte uddannelsesinstitutioner, som ministeren også har gjort i sit hyrdebrev, beder institutionerne om at gennemgå de enkelte studier og finde ud af, hvordan man sikrer, at de studerende bedre kan overholde den normerede studietid. Men det, vi mener i modsætning til, hvad ministeren har skrevet i hyrdebrevet, er, at vi skal have en bedre sammenhæng mellem den reelle og den normerede studietid, og det må også betyde, at nogle institutioner føler anledning til at sætte den normerede studietid op i forhold til at indfri den reelle studietid, ikke som ministeren ønsker i sit hyrdebrev kun at nedbringe den normerede studietid.

Så vil jeg godt spørge ministeren, om han i sit næste indlæg vil prøve at replicere på mit indlæg, hvad angår dette med, at forslaget ikke indfrier vores ønske om, at de studerende, som indtræder i de styrende organer og påtager sig det slidsomme arbejde, det rent faktisk er at deltage i demokratiet på de videregående uddannelser, også i fremtiden skal have mulighed for at få et års forlængelse med hensyn til at modtage stipendier ligesom under den nuværende lov. Er ministeren enig i, at den ordning for de studerende, der sidder i de styrende organer, også skal fungere under den fremtidige lov?

Ib Jakobsen (FK):

Jeg er absolut enig i, at den reelle studietid skal bringes i nøje overensstemmelse med den

[Ib Jakobsen]

normerede studietid. Som det er i øjeblikket, er det omkring 20 pct. af de studerende, som færdiggør deres studier på den normerede tid. Det er selvfølgelig det, der skal ændres. Men før noget sådant kan ske, skal de rigtige forudsætninger naturligvis være til stede, og det, det først og fremmest drejer sig om her, er økonomien.

Ser man isoleret på lovforslaget, hvad angår forhøjelsen af satserne, så er det selvfølgelig et skridt i den rigtige retning, men det er altså ikke nok. Det vil stadig væk være sådan, at studerende er nødsaget til at tage erhvervsarbejde, såfremt de skal kunne opretholde en rimelig levedag også med dette lovforslag. Derfor vil vi efter min opfattelse ikke få en nævneværdig forandring med hensyn til, i hvilket omfang studerende er nødsaget til at tage arbejde; det vil stadig væk være af en betragtelig størrelse.

Som det tidligere er nævnt, drejer det sig om en mængde erhvervsarbejde svarende til 40.000 heltidsstillinger, og deri ligger selvfølgelig nogle omkostninger for samfundet. Det betyder dels, at man ikke kan få arbejdsløse i arbejde. Det betyder også, at i og med, at man forlænger studietiden, så bliver disse menneskers mulighed for på et tidligere tidspunkt at komme i arbejde og dermed bidrage til statskassen med skat osv., forrykket den tid. Alt i alt er det udgifter, som man efter min opfattelse ikke tager højde for i dette lovforslag.

Derfor skulle man kigge noget mere på vores forslag om reel studieløn, som jeg kan forstå også er til udvalgsbehandling i øjeblikket. Der har vi taget fat i de rigtige forudsætninger. Vi har vist, hvilke besparelser der vil være, hvis man gennemfører en reel studieløn, dels hvad angår nedbringelse af udgifterne ved forlænget studietid, hvis man kan bringe den i overensstemmelse med den normerede studietid, dels ved at man kan få nogle arbejdsløse i arbejde og dermed også få øget skatteindtægterne osv.

Vi har selvfølgelig fået beregnet prisen på vores forslag, og det er jo det, der er interessant. Det lovforslag, som her er til behandling, vil i forhold til den nuværende SU-ordning betyde en ekstraudgift på lang sigt på omkring 900 mio. kr. om året, hvorimod udgiften ved et reelt forslag, hvor man fjernede hele det djævelskab, der hedder låneordning for så vidt angår studerende, og gav dem en ordentlig studieløn, kun vil være 500 mio. kr. om året. Det vil altså sige, at ved at give en reel uddannelsesløn kan stats-

kassen, om året spare næsten en halv mia. kr., og det er da ikke så tosset, idet jeg forstår, det også er regeringens opfattelse, at riget fattes penge, og at det er vigtigt at skaffe en besparelse.

Vi har gjort det. Dels har vi skaffet besparelserne, vi får nogle penge i statskassen, og samtidig prioriterer vi anderledes, når det gælder de studerende. Vi betragter deres arbejde på lige fod med alt andet arbejde i samfundet, og vi synes, det skal honoreres derefter. Det gør man kun med en løn, og derfor er det, det drejer sig om, at give de studerende en reel uddannelsesløn. Så er man også fri for alle de paragraffer, som skal indføjes i en sådan lov om studiestøtteordningen.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Man kunne jo næsten ønske, det sidste, vi hørte her, var rigtigt.

Jeg blev spurgt af hr. Frank Jensen, om det ikke også kunne være sådan, at når der var misforhold mellem den normerede studietid og den faktiske studietid, så kunne man sætte den normerede studietid op. Det er klart, at det er en af måderne, hvorpå man kan skabe overensstemmelse, men jeg synes, det er en dårlig måde.

Vi skal jo tænke på, at vi lever i en tid, hvor vi satser mere og mere på efteruddannelse. Skal vi så samtidig forlænge grunduddannelserne? Vi skal også tænke på, at når man forlænger grunduddannelser, så udsætter man det tidspunkt, hvor de unge kan komme ud og få en almindelig arbejdsindtægt, man øger deres gæld. Uddannelsesforlængelse er ikke noget, man giver de unge; det kan undertiden være noget, man idømmer dem. Derfor synes jeg, vi skal opgive enhver tanke om at sætte normerede studietider op. Lad os i stedet for prøve på at få de faktiske studietider til at passe med de normerede studietider.

Vi ved, hvordan elementerne i de forskellige studier hober sig op med årene. Der er jo ikke andet at gøre, end at man dér som alle andre steder må prioritere. Vil man have noget nyt ind i studiet, må man overveje, om der er noget af det gamle, der kan falde ud. Det er i øvrigt noget, man arbejder vældigt med i studienævnene, og hvor jeg ofte synes, at studenterne spiller en rimelig rolle og også har betydelig indfly-

[Undervisnings- og forskningsministeren]

delse, nogle synes for stor indflydelse. Men ingen skal komme og sige, at det ikke er muligt på et dansk universitet at få saneret indholdet i et studium. Det er i høj grad muligt.

Nu har jeg med hyrdebrevet bedt om, at man sætter det på dagsordenen. Det er min opfattelse, at man gør det, fordi man ved, at nu kommer der ændrede forhold vedrørende SU, og den proces synes jeg vi skal lade køre uden at begynde at snakke om, at man bare kan forlænge de normerede studietider.

Hvad angår de studerende i styrende organer, er det sådan i dag, at de kan få dispensation, og det er min hensigt, at det skal de fortsat kunne få.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg skal sige, at vi i Socialdemokratiet ikke har noget ønske om generelt at sætte de normerede studietider op. Men når ministeren taler om grunduddannelser, vil jeg gerne sige, at der jo på de videregående uddannelser er tale om kandidatuddannelser og ikke en form for grunduddannelser. Der er tale om, at man uddanner folk, der ikke blot kan indgå i en forskeruddannelse, men også kan virke både i den private og i den offentlige sektor som kandidater. Der er ikke tale om nogen grunduddannelse her. Man får et indtryk af, at det er ministerens inderste hensigt med formuleringerne i § 3, hvor der heller ikke er tale om de normerede studietider, men om en 4-årig periode, hvor man kan opnå stipendier. Hvis man så går urtherover, så skal man have en erklæring fra sin uddannelsesinstitution om, at man kan færdiggøre sin kandidatuddannelse inden for den normerede studietid minus 4 år. Det, der er vores frygt, er, at ministerens reelle hensigter med det her er at få kortet alle kandidatuddannelser ned til 4 år. Det er det, som jeg gerne vil have ministeren til enten at bekræfte eller afkræfte er hensigten eller ikke hensigten, for så kunne vi jo lige så godt bare skrive »den normerede studietid« i § 3 og ikke tale om den normerede studietid plus minus. Det vil jeg gerne have svar på.

Rahbæk Møller (SF):

Vi har jo en meget ideologisk minister. Det er somme tider bekymrende. Jeg vil godt præcisere, at i betænkningen over det beslutningsfor-

slag, der ligger til grund for alt dette her, står der udtrykkeligt, at det ikke er forligspartiernes hensigt at blande sig i studietidens længde, men alene at tilstræbe en administrativ reform af studiestøtten. Det misbruger ministeren så til at lægge pres på institutionerne for at forkorte studietiden. Det er klart misbrug. Jeg tror, at jeg taler på alle tre partiers vegne, når jeg siger, at det, vi mener, når vi siger, at studietid og studiekrav skal tilpasses mere til hinanden, er, at man i de enkelte studienævn gennemgår studietider og studiekrav og nogle steder måske sænker kravene for at indpasse studietiden, andre steder forlænger man måske studietid. Det er en lokal beslutning i det konkrete tilfælde, og der er ikke fra forligspartiernes side tilsigtet hverken at presse i den ene eller anden retning. Det, der gør oppositionen bekymret, er, at ministeren ensidigt presser i én og kun i én retning.

(Kort bemærkning).

Korneliusen (S):

Jeg havde nok gættet, at det blev et centralt emne for diskussionen i dag. Jeg vil godt sige, at det faktisk er forslag til lov om ændring af lov om statens uddannelsesstøtte, vi har til forhandling i dag. Det er helt klart, at det har været Socialdemokratiets tankegang gennem en sådan lovgivning at give et økonomisk løft og samtidig sikre, at studietiden bliver mere effektiv. Der kommer en diskussion bagefter, som vi er villige til at deltage i, men ikke provokeret af dette forslag. Derfor vil jeg støtte hr. Rahbæk Møllers bemærkninger fuldt ud, og der skal ikke være nogen tvivl om, hvor Socialdemokratiet står i denne forbindelse.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Jeg har ingen spørgsmål herom til ministeren, for som jeg forstod ministeren, sagde han, at han i visse tilfælde ville give dispensation for studietiderne. Men jeg vil spørge ministeren: Hvor i det lovforslag, vi behandler, har han hjemmel til det? Jeg kan ikke se, at der er nogen som helst hjemmel til dispensation nogen steder i lovforslaget.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Dispensationsadgangen forefindes i loven

[Undervisnings- og forskningsministeren]

helt på lige fod med den gældende dispensationsadgang. Jeg skal gerne til udvalget præcisere helt præcis, hvori lovgrundlaget består. Hvis hr. Korneliusen gerne vil have adskilt diskussionen om dette forslag fra diskussionen om, hvorvidt vi skal afkorte studietiderne, er jeg helt med på det. Det var ikke mig, der rejste debatten i dag, men jeg indrømmer, at jeg i mit hyrdebrev til institutionerne har nævnt, at dette nye SU-system giver os et argument for nu at sige til institutionerne: Nu kan I bedre forlange af de studerende, at de passer deres studier. For nu har de bedre mulighed for at passe deres studier. Husk så at gøre det, så vi ikke ender med, at man kører i 4-5 år på vældig god SU, hvorefter kassen lukkes i og studiet tager 10 år, som det plejer. Det var jo det værste, der kunne ske. Derfor kan hr. Korneliusen ikke komme uden om, at når Folketinget nu vedtager disse ændringer, giver det nogle argumenter for nu at tage fat om det problem. Det håber jeg ikke hr. Korneliusen har noget imod at jeg har gjort. Men jeg forstår udmærket de . . . Nej, jeg siger ikke mere. Vi skal jo prøve at gøre det lettere for hinanden og ikke sværere.

Hr. Frank Jensen ville ikke have, at jeg brugte ordet grunduddannelse på den måde, jeg gjorde. Jeg kalder alt, hvad der ikke er efteruddannelse, for grunduddannelse. Måske er det forkert. Det har jeg altså gjort hidtil. Men hvis det er sådan, at en kandidatuddannelse ikke en grunduddannelse, skal jeg gerne ændre sprogbrug. Men normalt tror jeg, at man kalder alt, hvad der ikke er efteruddannelse, grunduddannelse, og det var det, jeg gjorde.

Hr. Rahbæk Møller synes, det lød lidt, som om jeg i virkeligheden, når mit virkelig grimme jeg kom frem, var ude på, at 4 år var nu den rette studietid. Jeg vil ikke skjule, at der sad et udvalg, der hed Knud Larsen-udvalget, som startede hele denne proces, hele debatten om SU og studietider. Hvad var det, Knud Larsen-udvalget foreslog i bredest tænkelige enighed? Det var såmænd, at 4 år blev gjort til reglen. Det vil jeg bare lige minde om for en ordens skyld. Der var faktisk mange fornuftige mennesker, der var med til at tale for de 4 år.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling

vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg forslår, at lovforslaget henvises til Uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betagter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af lovforslag nr. L 138:

Forslag til lov om uddannelse af husholdningslærere.

Af undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder).

(Fremsat 13/1 88).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Frank Jensen (S):

Intentionerne i revisionen af lov om uddannelse af husholdningslærere er velbegrundede og gode, nemlig at få tilpasset den nugældende lov fra 1972 til det nye arbejdsmarked, som husholdningslærerne frekventerer, og at få de nye krav, som samfundet stiller til uddannelsens formål og indhold, indført i loven. De nye samfundsmæssige krav til husholdningslæreruddannelsens placering og rolle i samfundet er bl. a. fremkommet ved en større bevidsthed og skærpe af ernæringspolitikken. I bestræbelserne på indfrielse af den samlede danske ernæringspolitik samt WHO's projekt »Sundhed for alle i år 2000« spiller formidling og folkeoplysning en afgørende rolle.

Det er netop i denne proces, at bl. a. husholdningslæreruddannelsen er så væsentlig, men man kan spørge sig selv, om det er specielt hensigtsmæssigt, at ministeren kommer med en revision af loven nu, hvor vi står over for en omfattende revision af de erhvervsfaglige grunduddannelser. Men under alle omstændigheder er det godt, at lovforslaget fastholder husholdningslæreruddannelsens formidlingsmæssige opgaver, samt at uddannelsen fortsat skal tilrettelægges med sammenhæng mellem teoretiske, praktiske og formidlingsmæssige fag, således at fagene opfattes som ligeværdige dele af uddannelsen.